

Valentin Talpalaru

INTERVIURI PÂNĂ LA UN PUNCT

© DOXOLOGIA, 2017
ISBN general: 978-606-666-611-4
ISBN volumul I: 978-606-666-618-3

Valentin Talpalaru

**INTERVIURI
PÂNĂ LA UN PUNCT**

volumul I

DOXOLOGIA
Iasi, 2017

Cuprins

Nota autorului	7
Mitzura Arghezi	9
Mihai Cimpoi	28
Dinu Flămând	36
Bojko Stanojevic	45
Arcadie Suceveanu	52
Eugen Stroe	58
Dorin Tudoran	68
Vasile Tărățeanu	76
Varujan Vosganian	84
Shaul Carmel	92
Spiridon Vangheli	97
Struga. Ohrid. Gjorge Ivanov	107
Tudorel Dima	123
Adam Puslojic	130
Nicolae Breban	141
Constantin Ciopraga	147
Cuvânt de însoțire (Adrian Dinu Rachieru) ...	155

Nota autorului

Semnul sub care am așezat între coperte întâlnirile mele faste cu personalitățile care au binevoit să acorde atenție unui gazetar cultural este cel al hazardului. Mai exact, nu am gândit o logică, o arhitectură și o ordine a lor în funcție de...

Dincolo de noutatea informațiilor, de câteva date biografice proaspete, de ce și cât se va mai adăuga (eventual) unei istorii literare contemporane, am dorit să vă așez în fața celor intervievați, cu rugămintea de a substitui ziaristul și a purta cu ei propriul dumneavoastră dialog.

Miza este și una afectivă: veți deduce cu ușurință reverența subsemnatului în fața partenerilor de dialog, afecțiunea și prețuirea pe care le-o port. Într-un dialog de acest gen nu cred că poate fi vorba de neutralitate. Mai ales că, atunci când este vorba despre un interviu pentru un post de radio, te cuplezi automat la emoția narativă a celui din fața ta și dialogul devine, de cele mai multe ori, un monolog în doi.

Am îndrăznit să vă invit să intrăm în povestea celor cu care am discutat, adăugând și un strop de povestire – când a fost cazul (de fapt cred că întotdeauna este cazul!) – și să vă plimb prin câteva locuri în care sper să mă întorc, și nu singur – asta dacă veți dori să mă însoțiți în viitoarele mele drumuri și în cărțile care urmează.

Aceste interviuri au ajuns în casele multora dintre cei care nu s-au abandonat tiraniei televizorului și preferă să deschidă un aparat de radio. Sau online. Și am ajuns la pasiunea ultimilor x ani de când mă învârt, cu reportofonul în bandulieră, printre personalitățile lumii culturale grație Studioului de Radio Iași. Sunt, după cum vedeți, un privilegiat!

Despre bucuriile și împlinirile rolului de gazetar cultural s-ar putea scrie o carte. Sau, cum prefer să spun, s-ar putea povesti o carte. Și de ce nu? Până atunci, parafrazându-l pe Mihai Ursachi, eu vă propun această poveste...

V. Talpalaru

Mitzura Arghezi

„Nu-ți voi lăsa drept bunuri,
după moarte...”

Povestea acestui interviu pleacă de la o întâlnire „care se pierde în negura vremilor”, cum ar fi spus junimiștii. „Vinovat”, bunul prieten Ion Cepoi, poet și directorul unei importante instituții de cultură din Tg. Jiu, care m-a invitat la Festivalul „Tudor Arghezi” acum mulți ani. Pentru mine, partea aceea de țară era o necunoscută peste care clădisem o imagine, evident livrescă, asociată cu cea plină de contraste a unui oraș minier, cu toate cele aferente: figuri macerate în cărbune, o lume obosită navigând între gura minei și crâșma unde se petrecea abluțiunea de după, trecând cotidian pe lângă coloana ombilicală cu cerul, poarta cu carnație de piatră ori masa la care s-au așezat apostolii tăcerii.

Programul Festivalului era absolut ispititor, iar numele invitaților te lămurea că merită să înfrunți dezolarea unei călătorii cu trenul de vreo unsprezece ore, cu esca

cuvinită în București, unde îți refăceai provizia de ziare.

Mă atrăgea Festivalul pentru că avea o complexitate aparte: de la stimularea debutanților la promovarea operei lui Arghezi în variantele critică și istorie literară, dar și în traducere. La care se adăugau marele premiu pentru *opera omnia* și o expoziție de pictură inspirată de opera poetului.

Am dat și noi sfoară în țară despre mirajul concursului prin Studioul de Radio Iași și nu mică ne-a fost mirarea să constatăm ce impact a avut anunțul. Cred că vreo șase-șapte premii s-au scurs de-a lungul edițiilor spre Moldova – cum avea să confirme Ion Cepoi.

I-am invidiat lui Ion timbrul radiogenic și blândețea tonului, ne-am reamintit câțiva colegi (pe care nu i-am prins decât un an) din perioada studenției din Dealul Copoului, în fine, puntea fusese coborâtă, iar eu așteptam sfârșitul de mai pentru călătoria inițiată la care fusesem poftit.

A, și mai era ceva. Foarte important pentru mine: invitata de onoare era, de multe ediții, Mitzura Arghezi. „Și crezi că putem schimba câteva cuvinte?”, am licitat eu. „Nici o problemă, e foarte amabilă și gata de confesiuni, poți sta de vorbă pe îndelete!” Ce

mai, gazetarul din mine se lupta cu copilul care crescuse cu *Prisaca* ori *Cartea cu jucării* (printre altele) și abia așteptam amândoi un crâmpei de dialog.

Mitzura Arghezi venea nu numai din respect pentru locurile de la Târgu Cărbunești, legate de memoria bunicului, dar și cu poala plină de daruri pentru proaspătul muzeu care se năștea acolo. Și mai erau, slavă Domnului, pe la Mărțișor suficiente obiecte cu urmele mâinilor maestrului pe ele!

Așadar, cu reportofonul în bandulieră și câteva exemplare dintr-o carte mai proaspătă m-am încumetat la drum. În trenul de București meditam, masochist, la fericita perioadă interbelică în care făceai cam vreo patru ceasuri până în capitală, iar vagoanele erau niște bijuterii. Acum, fiecare haltă mai rășărită e stație, când nu se defectează instalația de căldură nu funcționează aerul condiționat, așa că e bine să-ți programezi călătoriile când nu ai nevoie nici de una, nici de alta.

După șapte ore de mers, mi-am deznodat oasele care protestau din rășputeri și am făcut transbordarea în trenul care urma să mă poarte spre liman. Nu mi-am imaginat niciodată că pe un traseu puteau fi atâția navetiști care se uită chiorâș la scaunul pe

care stai. Cu tot șarmul discuțiilor și diversitatea opiniilor politice consensuale.

Timid și afabil, pe peronul de la Tg. Jiu mă aștepta poetul Viorel Surdoiu, care mi-a explicat că voi fi cazat la hotel Miami... „Nu, stai, e un fost hotel, mai dres și rebotezat după '89, unde o să te simți bine.”

Somn de prunc neînțărcat și, trecând peste micul dejun, mers alert ca slobozit din praștie spre parcul de unde îmi făceau semn operele lui Brâncuși. N-am putut trece de „comitetul de primire”, așa că am amânat pe mai târziu expediția. M-am interesat însă de program, de invitați și, mai ales, de prezența doamnei Mitzura Arghezi. „Nu lipsește, stai liniștit, mâine va fi la Tg. Jiu”, m-a asigurat Ion.

Am frunzărit, în memorie, imaginile în care apărea în film actrița Mitzura Arghezi, silueta ei de Tanagra. Timpul mai pusese ceva brumă peste chip, dar vocea era plină, de actor în formă, stenică:

– A, de la Iași! Mi-a plăcut întotdeauna Iașul. Sigur, stăm de vorbă cât vrei... Despre ce?

Ce puteam spune? Mi se buluceau în minte sumedenie de puncte de plecare, care de care mai exotice și tentante, nu știam mai nimic despre eventualele sale tabuuri, așa

că, am ales un început care, invariabil, nu poate fi primit cu rezerve.

– Doamnă Mitzura Arghezi, vă spun sincer că așteptam de multă vreme acest Festival pentru că speram să vă întâlnesc și să deschidem împreună o pagină de istorie literară care nu a fost, probabil, încă scrisă. Dar înainte de a începe dialogul, vreau să vă fac o confesiune, să vă mărturisesc invidia pe care am avut-o, copil fiind, după lectura *Cărții cu jucării*, față de afecțiunea care răzbătea din paginile cărții pentru cei doi copii.

– Adevărul este că această carte, pe care tata a scris-o cu intenția de a da viață năzbâtiilor făcute de mine și de fratele meu, a scris-o pentru oricare familie, pentru mame, tați, unchi, nepoți și copii, așa ca oricine să poată să se înfrupte din frumusețile ei. Când am citit-o la rândul meu, mi-am adus aminte de unele lucruri, altele poate decât le-a intuit tata sau le păstrase în memorie, așa că toate s-au contopit în această carte foarte cunoscută și foarte citită de școlarii României la vremea ei. Eu am venit la Târgu Jiu cu intenția de a revedea aproape înființatul muzeu al lui Tudor Arghezi, al doilea din țară după cel din Mărțișor. L-am înzestrat cât am putut de bine și voi continua să-l completez, cu obiecte care au aparținut tatălui

meu, pentru că acolo, la Mărțișor, mai sunt multe obiecte de gospodărie. Am avut foarte mari emoții când am revăzut acest locșor de țară de unde se trage familia tatălui meu. El s-a născut de fapt în București, dar nu uita niciodată că rădăcinile lui se trăgeau din Târgu Cărbunești, care a devenit, iată, un orașel așa de frumos. Eu l-am revăzut în ultimii 30 de ani de câteva ori și mă bucur sincer că s-a schimbat în bine. Muzeul este încadrat între primărie și încă o autoritate. Am sădit anul trecut un copac care văd că e bine mersi acum. Iată că suntem aici și eu și Adam Puslojic și alte personalități care au luat premiul *Opera omnia* sau alte distincții la această a 29-a ediție a acestui Festival, care este un frumos omagiu adus anual tatălui meu. Mă bucur să fiu martoră la acest eveniment cu prilejul căruia se descoperă sau se încununează cariera unor poeți și scriitori români.

– Doamna Mitzura, eu insist să vă provoc la amintiri. Vorba lui Ion Creangă: „Hai mai bine despre copilărie să vorbim...”. Aruncați-vă încă o privire spre copilăria care cred că s-a consumat într-un spațiu fabulos.

– Să știți că am copilărit de fapt spartanic. Era perioada premergătoare războiului, al doilea mondial. Tata nu a avut

niciodată o meserie fixă; lucra în diverse redacții sau avea el însuși un ziar, o revistă pe care a scos-o; de fapt mai multe, ultima fiind „Bilete de papagal”, care a apărut în al doilea format prin 1937-1938 și întotdeauna a fost interzisă, pentru că trebuie să știți, cenzura a existat întotdeauna, și există și acum. Să nu credeți că nu.

– Dumneavoastră ați avut parte de tot, de iarbă, de pomi, de păsări, de o curte de cireși...

– Care acum sunt în mare producție. Anul ăsta avem un an cum n-am avut de cel puțin zece ani. Cireșii pe care îi avem anul ăsta...

– Cireșii copilăriei.

– Da, cireșii copilăriei, primul a fost sădit în anul 1936. Pomii aceia aproape au murit, mai sunt doi, trei.

– Care au fost puși de mâna lui Tudor Arghezi.

– Nu neapărat de mâna lui. Aducea oameni la lucru, dar trebuie să știți că tata nu a vândut niciodată personal fructele livezii. Eu mă duceam cu un coș în spinare, fratele meu cu o lădiță și mergeam la niște negustori dintr-o piață foarte apropiată de noi, sau vindeam cu niște persoane la colțul casei. Tata păzea împreună cu Zdreanță casa și toate acareturile.